נשא ב*

א. חז"ל[1] זאגן, „למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין". און מצד דעם זעלבן טעם זיינען זיי אויך סמוכין זל"ז אין תורה שבע"פ — מס' סוטה קומט גלייך נאך מס' נזיר — ווי די גמרא זאגט אין אנהויב מס' סוטה[2]: „תנא מנזיר סליק מאי תנא דקא תנא סוטה כדרבי . . למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה . . שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר כו'".

דער רמב"ם[3] אבער שרייבט, אז מס' סוטה קומט גלייך נאך מס' גיטין (און נזיר קומט פאר גיטין) — „שענינה (דמס' סוטה) מענין הגירושין שהסוטה כשתזנה יש לכוף האיש והאשה על הגירושין".

[און דאס וואס די גמרא זאגט (כנ"ל) „תנא מנזיר סליק מאי תנא דקא תנא סוטה . . שכל הרואה סוטה . . יזיר עצמו כו'" — איז עס (ווי דער מאירי[4] איז מסביר) ווייל „גיטין וסוטה לענין זה אחד הם, שסבת הגירושין בסבת הקלקול . . ונסמכו (גיטין וסוטה) לנזיר למד'"[4] שהקלקול הבא מצד היין גורם לגיטין וסוטה"].

דארף מען פארשטיין: ווי‌באלד אז אין תורה שבכתב קומען די צוויי פרשיות פון סוטה און נזיר גלייך בסמיכות זל"ז — פארוואס זאל אין תורה שבע"פ [וואו די סמיכות פון מסכת נזיר צו (גיטין ו)סוטה איז מצד דעם זעלבן טעם ווי אין תורה שבכתב], זיין א הפסק צווישן זיי — מס' גיטין?

אויך דארף מען פארשטיין: וואס איז סברת והסברת הפלוגתא, צי סוטה קומט גלייך נאך נזיר (ווי רש"י[5] איז מפרש, און ווי פשטות לשון הגמרא), אדער נאך מס' גיטין (כשיטת הרמב"ם)?

ב. עס זיינען דא מפרשים[6] וואס לערנען, אז דער רמב"ם גייט לויט שיטת הירושלמי, אז דער ענין הקינוי איז תלוי בגירושין (וואס דערפאר האלט ער אז מס' סוטה קומט נאך גיטין):

אין ירושלמי[7] שטייט, אז די פלוגתא צווישן ר' ליעזר און ר' יהושע (דארט) צי קינוי לאשתו איז א חובה אדער א רשות, איז תלוי אין דער פלוגתא פון בית שמאי און בית הלל (אין משנה סוף גיטין) צי (לדעת ב"ש) „לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערוה", אדער (ווי ב"ה זאגן) „אפילו הקדיחה תבשילו":

אין א פאל וואס „מצא בה דברים כאורין (מכוערין[8])" אן עדים[9], איז לויט

---

*) וסיום מס' סוטה.

1) ברכות סג, א. ריש סוטה. פרש"י פרשתנו ו, ב. וראה תיב"ע עה"פ.

2) וראה שם הטעם שלא תני נזיר לאחרי סוטה (כסדרם בתושב"כ). וראה תוד"ה מאי ריש נזיר. ולהעיר מסדר המסכתות דסדר נשים במאירי (בפתיחתו לבית הבחירה) לפי „הסדור אשר בידינו היום על פי קבלתנו ועל פי הספרים המדויקים".

3) בהקדמתו לפיה"מ ד"ה והחלק הששי.

4) לסוטה שם. ועד"ז מפרש בריש נזיר. — ומתורצת עפ"ז קושיית התוי"ט ריש סוטה.

*4) כ"ה בהוצאת ירושלים תשכ"ז — ע"פ כת"י פארמא (למדרש — להדרש?). ובהוצאות הראשונות (ליוורנו תקנ"ה. הלבערשטאט כת"ר) — „לסדר" (בסמ"ך).

5) סוטה שם ד"ה מכדי וד"ה מאי תנא.

6) מים חיים להפר"ח ריש סוטה.

7) ריש סוטה.

8) קרבן העדה ופני משה שם.

9) כי בעדים גם משום דברים כאורין מצי לגרש

ב"ש — „לגרשה אינו יכול שלא מצא בה ערוה, לקיימה אינו יכול שמצא בה דברים כאורין", איז ער דעריבער מחוייב אין קינוי כדי צו מברר זיין אויב ס'איז געווען ביי איר „ערות דבר" אדער ניט; משא"כ לויט ב"ה (אז מותר לגרש אפילו אויב נאר „הקדיחה תבשילו"), איז קינוי בלויז א רשות, ווייל ער האט די ברירה צו געבן איר א גט.

תוס'[10] ברענגט דעם ירושלמי און פרעגט: „לפי הירושלמי כיון דתליא קינוי בגירושין הו"ל למיתני סוטה בתר גיטין" — זאגן מפרשים הנ"ל, אז לויטן ירושלמי איז טאקע אזוי, אז סוטה קומט נאך גיטין[11], און דער רמב"ם לערנט ווי דער ירושלמי.

אבער דער תירוץ איז שווער: ווי־באלד אז דער בבלי איז ניט תולה דעם ענין הקינוי בגירושין

— ווי ס'איז אויך[12] מוכח פון דעם וואס אין בבלי[13] ברענגט זיך די זעלבע פלוגתא צי קינוי איז חובה אדער רשות, נאר די חולקים זיינען ר' עקיבא (חובה) און ר' ישמעאל (רשות), און ר"ע האלט דאך[14] אז מען מעג מגרש זיין אן אשה „אפילו מצא אחרת נאה הימנה"[15] —

קומט אויס, אז לשיטת הבבלי איז מס' סוטה ניט א המשך צו (סוף) גיטין, ובמילא — אז מס' סוטה קומט (ווי פשטות לשון הש"ס) גלייך נאך מס' נזיר. היינט ווי קען מען זאגן אז דער רמב"ם נעמט אן שיטת הירושלמי נגד שיטת הבבלי?

נאכמער: אויב דער רמב"ם נעמט אן ווי שיטת הירושלמי (אז חובת הקינוי איז תלוי בגירושין) — ווי פסק'נט ער (ווי ר' עקיבא) אז קינוי איז א חובה[16], וואס לויטן ירושלמי הנ"ל איז דאס בהתאם צו שיטת ב"ש[17]?

ג. וועט מען דאס פארשטיין בהקדים הביאור אין דעם פסק הנ"ל פון רמב"ם אז קינוי איז א חובה, כדעת רע"ק — דלכאורה: די גמרא איז מדייק

(גם לב"ש) — ירושלמי שם. וראה ירושלמי סוף גיטין ובמפרשים שם.

10) סוטה ג, א ד"ה ר"י.

11) אבל ראה פני משה בקטע שלאחרי יבמות (ועד"ז אחרי נדרים וגיטין) בסדר המסכתות דסדר נשים בירושלמי (יבמות סוטה .. גיטין נזיר קידושין).

12) נוסף לזה שלא הוזכר ענין זה בבבלי (שאירי כשמצא בה דברים כאורין כו'). וגם: לשיטת הבבלי גם כשמצא בה דברים כאורין מצי לקיימה (ראה סוטה כה, א. רמב"ם הל' אישות פכ"ד הט"ז). וראה העמק שאלה לשאילתא קלד סק"ח. מראה הפנים שצויין לקמן הערה 15. ועוד.

13) סוטה ג, א.

14) משנה הנ"ל סוף גיטין.

15) וכקושיית התוס' (ד"ה ר"י הנ"ל). וראה תי' המראה פנים (שלהי גיטין) ומפרשים לתוס' שם.

16) הל' אישות פט"ו הי"ז (ובמגיד משנה שם). הל' סוטה פ"ד הי"ח (ובכסף משנה שם). — דלא כמאירי (סוטה ג, א) שכ' ש„הלכה שהיא רשות (כר"י) שאין הקינוי מצוה מן התורה אלא מדברי סופרים".

בכמה מפרשים כתבו (דלא כהמ"מ וכס"מ הנ"ל) שגם הרמב"ם פסק כר"י דקינוי רשות, ורק „מצות חכמים .. לקנאות כו'" (הל' סוטה שם). אבל מפשטות לשון הרמב"ם בפיה"מ (ריש סוטה) — „ודע שאדם חייב לקנאות .. וכן אמרנו (אמרו) וקנא את אשתו חובה" — משמע שפסק כר"ע. ובפרט שבהל' אישות שם (שלפני הל' סוטה) סתם „וחובה .. לקנאות". וראה כס"מ שם.

17) אבל אין לתרץ ע"פ מה שקיי"ל דבאשתו ראשונה לא יגרש אא"כ מצא בה ערות דבר (רמב"ם הל' גירושין פ"י הכ"א. ע"פ בבלי סוף גיטין. וראה נ"כ שם) — כי לפ"ז החובה לקנאות הוא רק באשתו ראשונה. וראה ב"ש לאה"ע סקי"ט ס"ג. ועוד.

•) ומכיון שבירושלמי לא הובא החילוק (שבבבלי שם) בין זוג ראשון לזוג שני, לכן סתם (בריש סוטה) דהמ"ד שחובה לקנאות ס"ל כב"ש.

בלשון המשנה בסוטה „המקנא (לאש־תו)" — „דיעבד אין לכתחילה לא, קסבר תנא דידן אסור לקנאות"; און ווי־באלד אז לויט סתם משנה איז „אסור לקנאות" — פארוואס פסק'נט ער ווי רע"ק, וואס זיין דיעה ווערט געבראכט בלויז אין ברייתא[13]. דער כלל איז דאך „סתמא[18] דמתני' ומחלוקת בברייתא . . הלכה כסתם"?

דער תוס' יו"ט[7] ענטפערט, ווי־באלד אז סיי רע"ק סיי ר"י (אין דער ברייתא) האלטן אז „לאו איסורא הוא, הילכך לית הלכה כמתני' ובאנו לכלל הלכה כר"ע מחבירו".

דער תירוץ איז אבער נאר לויט די דיעות[19] אז „הלכה כסתם (משנה)" לגבי א ברייתא גייט ניט אן אין א פאל וואו די סתם משנה איז א דעת יחיד; אבער לויט די דיעות[19] אז אויך אין אזא פאל איז הלכה כסתם משנה, איז הדרא קושיא לדוכתא[20].

ד. ויש לומר, אז לדעת הרמב"ם איז ניטא קיין דרייענדיקע מחלוקת בענין הקינוי (אסור, רשות אדער חובה), ווייל ר"י און רע"ק — דברייתא — זיינען ניט מחולק מיטן תנא פון דער משנה אז „אסור לקנאות"[21]

[ווי ס'איז אויך מוכח פון דעם, וואס די גמרא ברענגט ניט די ברייתא גלייך נאכן מדייק זיין אז „קסבר תנא דידן אסור לקנאות" — ע"ד ווי די גמרא ברענגט[22] בנוגע די דיעות פון ר' אליעזר און ר' יהושע אין דער משנה אז „מקנא לה על פי שנים", אז „מתני' דלא כי האי תנא . . ר"י בר"י . . מקנא ע"פ עד אחד או ע"פ עצמו" — און ברענגט עס ניט אפילו בקשר צו דער דיעה פון „תנא דידן" אז „אסור לקנאות":

די ברייתא ווערט געבראכט אין גמרא[13] בלויז ווי א הוכחה, אז דאס וואס תנא דבי ר' ישמעאל זאגט „אין אדם מקנא לאשתו אא"כ נכנס בו רוח" מיינט עס ווי די דיעה פון דעם מ"ד „רוח טהרה" (ד„אי אמרת רוח טומאה רשות וחובה לעיולי איניש רוח טומאה בנפשי")]

---

18) יבמות מב, סע"ב.

19) ראה יד מלאכי כללי הסמ"ק כלל תקיג, אנציקלופדי' תלמודית ע' הלכה כסתם משנה ס"ה, וש"נ.

20) לכאורה אפשר לתרץ דלא פסק כהסתם משנה מפני שאמרו בגמ' (סוטה ג, א) „ומסתברא כמ"ד (רב אשי) רוח טהרה", דמשמע מזה שלא קיי"ל כסתם משנה דאסור לקנאות (וראה מים חיים להפר"ח ריש סוטה. ועוד).

אבל ראה פרש"י סוטה שם (ד"ה ומסתברא. וראה תוד"ה ר"י פסחים ה, א) דרבנן ור"א פליגי (רק) בפירוש תיבת „רוח דקאמר רבי ישמעאל"•, והכוונה

ב„ומסתברא כו'" היא רק שכ"ה כוונת ר"י; וא"כ אין מזה ראי', לכאורה, שר"א עצמו וכן סתמא דגמ' לא ס"ל להלכה כסתם משנה.

אבל י"ל אם שייך לומר בזה דמכיון שהש"ס מכריע כמ"ד זה מוכח שכ"ה ההלכה (ראה המובא באנציקלופדי' תלמודית ע' הלכה סכ"ט). ואכ"מ. וראה ריי"ף פערלא לסהמ"צ רס"ג מ"ע עה (רצ, ב).

21) אבל להעיר ממ"ש בגמ' שם (בריש העמוד) „אלמא קסברי דאסור לקנאות, ומאן דאמר מותר לקנאות מהו כו'", דמשמע שיש בזה פלוגתא.

ויש לומר (בדוחק עכ"פ) שהכוונה ב„ומ"ד מותר לקנאות מהו לשון קינוי", היא (לא שיש בעל פלוגתא דתנא דידן, כ"א): במקום שאמרו מותר לקנאות (כדלקמן) מהו לשון קינוי.

ולהעיר ממאירי (ב, א) שכותב בפשיטות שאין לדייק מהמשנה דאסור לקנאות. ואכ"מ.

22) שם ב, ב.

•) וכדמוכח ג"כ מהא שלא תי' דרבנן דאמרי „רוח טומאה" ס"ל כתנא דידן **דאסור** לקנאות (ע"ד הא דאיתא בגמ' לפנ"ז (בריש העמוד) שהאמוראים שמפרשים „לשון קינוי דבר המטיל קנאה כו'", ס"ל דאסור לקנאות).

אלא שעפ"ז צ"ל דמה שנקט בלשון הקושיא שם גם „וחובה" (כר"ע) — „אלא אי אמרת רוח טומאה רשות **וחובה** כו'" — הוא רק אגב גררא.

נאָר די משנה און ברייתא ריידן וועגן צוויי פאַרשידענע פאַלן.

אין קינוי זיינען פאַראַן צוויי אופנים[23]:

א) אַ קינוי וואָס איז בנוגע לאשה בלתי צנועה און איז אַ הקדמה צו דער סתירה: וועז (בלשון הירושלמי הנ"ל) „מצא בה דברים כאורין" און דער בעל איז חושד אשתו אין אַ דבר עבירה, איז ער דערפאַר מקנא לאשתו בכדי צו קענען מברר זיין (אויב זי וועט ניט פאַלגן זיין התראה — ונסתרה) צי נטמאה אָדער לא נטמאה.

ב) אַ קינוי בנוגע צו אַן אשה כשרה, ווי דער רמב"ם זאָגט[24] אַז קינוי דאַרף זיין „בנחת בדרך טהרה ואזהרה כדי להדריכה . . ולהסיר המכשול, וכל מי שאינו מקפיד על אשתו ובניו ובני ביתו ומזהירן ופוקד דרכיהן תמיד כו' ה"ז חוטא". וואָס פון דעם איז מוכח, אַז חובת הקינוי איז (ניט פאַרבונדן מיט דעם וואָס דער בעל איז חושד אשתו אין אַ דבר עבירה כו', אָדער געזען ביי איר „דברים כאורין" וכיו"ב, נאָר עס איז) אַ פרט פון דעם ענין כללי פון הדרכת האשה [פונקט ווי ער דאַרף[25] מדריך זיין (און מקפיד זיין אויף הנהגת) בניו ובני ביתו בכלל][26].

וואָס דערפאַר איז „מצות חכמים על בנ"י לקנאות לנשיהן"[27] — בכלל, צו יעדער אשה און אַלס אַ הנהגה תמידית[28] [נאָר מיט די באַווארענישן — „ולא יקנא לה ביותר מדאי"[29]; „לא מתוך שחוק . . ולא להטיל עלי' אימה . . אין ראוי לקפוץ ולקנאות בפני עדים תחלה"[30]].

ה. און דאָס איז דער חילוק צווישן דער משנה און דער ברייתא:

אין משנה (וואו ער זאָגט „המקנא" — „דיעבד") רעדט זיך וועגן אַ קינוי צו אַן אשה ש„מצא בה דברים כאורין" וכיו"ב[31] (וואָס איז אַ הקדמה צו סתירה) — און אין דעם האַלט דער רמב"ם, אַז לשיטת הבבלי איז „אסור לקנאות"[32] (כדלקמן ס"ו):

משא"כ די מחלוקת אין ברייתא צווישן ר"י און ר"ע (צי קינוי איז חובה אָדער רשות) רעדט זיך וועגן אַ קינוי צו אַן אשה כשרה — „להדריכה":

ר' ישמעאל האַלט אַז דער גאַנצער ענין הקינוי (אויך בא אַן אשה כשרה) איז בלויז „רשות" — ס'איז אַ חידוש ונתינת היתר: „כלפי[33] שאמרה תורה[34] לא תשנא את אחיך בלבבך", זאָגט תורה,

---

23) להעיר מצפע"נ השלמה כד, ד.

24) הל' סוטה בסופו. וראה טושו"ע אה"ע סקע"ח סכ"א-ב. ובב"ש שם סקי"ד.

25) ע"ד משנ"ת „יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' גו'" (וירא יח, יט. וראה סנה' נז, ב).

26) ובפרט שהענין דפוקד דרכיהן של ב"ב כו' הובא בש"ס (יבמות סב, סע"ב. סנה' עו, ב) לא בהמשך לקינוי אשתו, והרמב"ם מצרפם יחד.

27) לשון הרמב"ם שם הי"ח. ועד"ז בהל' אישות שם.

28) וכדמוכח עוד יותר מזה שהביא הלכה זו בהל' אישות בעניני הנהגות איש לאשתו, ע"ש.

29) הל' אישות שם.

30) הל' סוטה שם.

31) ויש להוסיף שעפ"ז הושוו הבבלי וירושלמי עכ"פ בענין זה שהמשנה איירי באותו אופן דקינוי (אלא שלהירושלמי תלוי קינוי בגירושין, משא"כ להבבלי).

32) אלא שעפ"ז צע"ק מדוע לא הביא הרמב"ם הא דאסור לקנאות כשמצא בה דברים כאורין כו'. וראה לעיל הערה 21 בסופה.

אין להקשות מהא שפסק (שם פ"א ה"י-יא) שב"ד מקנין לאשה „שהעם מרננין אחריו" — כי שם הקינוי אינו בשביל להשקותה (רמב"ם שם), שבזה תלוי טעם האיסור לקנאות, כדלקמן סעיף ו.

33) כבגמרא שם ג, א.

34) קדושים יט, יז.

אַז אין דעם פאַל (כאַטש דער קינוי קען ברענגען צו תגר ושנאה) מעג זיין די הנהגה פון „וקנא את אשתו";

און ר"ע האַלט, אַז דער קינוי וואָס קומט „להדריכה" איז אַ חובה —

און אַזוי פסק'נט דער רמב"ם, כנ"ל (וואָס ער רעדט דאָך וועגן אַזאַ אופן אין קינוי[35], ווי ס'איז מוכח פון זיין לשון, כנ"ל סעיף ד).

[ויש לומר אַז די צוויי אופני קינוי זיי־נען מרומז אין פסוק[36] — „ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא נטמאה או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה" — די אריכות און כפל הלשון („או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו") איז מרמז, אַז דאָס רעדט זיך וועגן צוויי פאַרשידענע סוגי נשים: „וקנא את אשתו והיא נטמאה" — דער קינוי צו אַן אשה וואָס „מצא בה דברים כאורין" וכיו"ב (עס איז מער קרוב לומר אַז „היא נטמאה"); און „וקנא את אשתו והיא לא נטמאה" — דער קינוי צו אַן אשה כשרה „להדריכה"[37].

ו. פאַרוואָס זאָל זיין אַן איסור לקנאות לאשה וואָס „מצא בה דברים כאורין" וכיו"ב — דלכאורה, אדרבה: אין אַזאַ פאַל דאַרף מען זיכער מקנא זיין לאשתו[38] (כאַטש עס קען ברענגען לידי תגר כו'), כדי זי אויסצוהיטן (אויף להבא) פון אַ דבר עבירה כו' און כדי צו קענען מברר זיין צי זי האָט חוטא געווען?

ויש לומר, אַז לשיטת הרמב"ם איז דער טעם פאַרוואָס „אסור לקנאות" (ניט ווי רש"י זאָגט[39], ווייל עס ברענגט „לידי תגר", נאָר) ווייל אין אַזאַ פאַל (וואָס „מצא בה דברים כאורין" וכיו"ב) איז דאָ אַ חשש אַז די מים וועלן סיי ווי איר ניט בודק זיין וכו', כדלקמן:

דער דין[40] איז, אַז „בזמן שהאיש מנוקה מעון המים בודקים את אשתו, אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקים את אשתו", וואָס „אין מנוקה מעון" מיינט (בלשון הרמב"ם[41]) — „שבא ביאה אסורה מימיו אחר שהגדיל" (אפילו „עון דפנוי"[42]);

און לויטן מאמר הגמרא[43] „כל המזנה אשתו מזננת עליו . . דאמרי אינשי איהו בי קארי ואיתתי' בי בוצינ'" (מין אחד הוא אלא שאלו גדולים ואלו קטנים כלומר במה שהוא עוסק היא עסוקה — רש"י), קומט אויס, אַז וועז די הנהגת האשה איז שלא כדבעי, איז דאָ אַ גרוי־סער חשש אַז אויך הנהגת הבעל איז געווען שלא כדבעי, ובמילא — אין המים בודקין.

זאָגט „תנא דידן" אַז אין אַזאַ פאַל „אסור לקנאות"[44], מצד דעם חשש אַז די

---

35) וצע"ק מה שהביא הרמב"ם בפיה"מ (בהמשך לפי' המשנה) „ודע שאדם חייב לקנאות על אשתו כו' — והרי המשנה לא אירי בקינוי שהוא חובה.

36) פרשתנו ה, יד. וראה ג"כ ספורנו עה"פ. עיון יעקב לסוטה שם ד"ה רבנן אמרי.

37) ויומתק עפ"ז הא שאמרו בגמ' שם שר"ע יליף שקינוי חובה מזה ש„קינוי אחרינא כתיב", ובקינוי זה נאמר „והיא לא נטמאה" — שאירי בקינוי לאשה כשרה כו', כנפנים.

38) ראה גם שטמ"ק כאן בשם הרא"ש.

39) ב, א ד"ה אסור לקנאות.

40) סוטה כח, רע"א. וש"נ. רמב"ם הל' סוטה פ"ב ה"ח. פ"ג ה"ז.

41) פ"כ שם. והוא ע"פ סוטה מז, ב. וראה בארוכה משנה למלך שם. ועוד.

42) סוטה שם.

43) סוטה י, א.

44) ראה גם הגהות היעב"ץ לסוטה (ג, א) דמ"ד (שם) „רוח טומאה" הוא „משום דאמר מר אַם הוא מזנה אשתו מזנה עליו כו'".

מים וועלן סיי ווי ניט בודק זיין את אשתו[45], און דורך משקה זיין אשתו וועט אַרויסקומען (בלשון הרמב"ם[46]) „פשע שגרם לשם המפורש שימחה . . ומוציא לעז על מי סוטה כו'"[47],

נאָר ער זאָל איר בעסער[48] מגרש זיין[49].

ז. ע"פ כל האמור איז פאַרשטאַנדיק פאַרוואָס דער רמב"ם לערנט אַז מס' סוטה קומט נאָך גיטין:

וויבאַלד אַז די משנה בהתחלת סוטה רעדט וועגן אַן אשה וואָס „מצא בה דברים כאורין" — אַ סוטה החוטאת — איז מסתבר צו זאָגן, אַז דער פירוש אין (דעם טעם הסמיכות צו נזיר —) „שכל הרואה סוטה בקלקולה כו'", איז (ניט כפרש"י[50] „בניוולה ובבשתה", נאָר) ווי דער פשטות הלשון: דער קלקול פון אַ סוטה החוטאת[51] — זי איז מקלקל און עובר אַן עבירה, אַדער איר עונש — „צבתה בטנה גו'"[52];

און וויבאַלד אַז דער (גאַנצער) קלקול פון אַ סוטה החוטאת (בזמן הזה) איז דאָס וואָס „יש לכוף האיש והאשה על הגירושין"[53], לערנט דער רמב"ם, אַז מס' סוטה קומט נאָך גיטין (וויבאַלד אַז בענין הקלקול, איז „אחד הם", כנ"ל סעיף א).

[און דער ענין — אַז די משנה בהתחלת סוטה רעדט וועגן אַ סוטה החוטאת — איז אויך בהתאם צום סדר הכתובים אין פרשת סוטה בתושב"כ: התחלת הפרשה[54] איז „איש . . כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל ושכב איש אותה . . ונסתרה והיא נטמאה", און ערשט דערנאָך רעדט זיך וועגן אַ ספק „ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא נטמאה או גו' לא נטמאה": און אין דעם גופא, איז ער אויך מקדים „והיא נטמאה" פאַר „והיא לא נטמאה" (וואָס, ווי געוויינטלעך פריער, רעדט דער ערשטער האַלבער פסוק („וקנא . . והיא נטמאה") וועגן אַ קינוי לאשה שמצא בה דברים כאורין)].

משא"כ רש"י גייט בכל הנ"ל לשיטתו: ער לערנט אַז די משנה רעדט וועגן קינוי סתם, אויך צו אַן אשה וואָס ער האָט ניט געזען ביי איר קיין „דברים כאורין" וכיו"ב — ובמילא: א) ער

---

45) אין להקשות מהא שאי' בגמ' (שם ב, סע"ב ואילך) שהפי' דלשון קינוי דבר המטיל קנאה כו' הוא למ"ד אסור לקנאות — דלכאורה, להפי' שבפנים אין האיסור שייך להטלת קנאה כו'?

כי מכיון שחוששין שהקינוי לא יועיל לבדוק אשתו, נמצא שפעולת הקינוי הוא רק בזה שמטיל קנאה (משא"כ קינוי המביא לידי השקאה — הוא התראה, שאם תעבור על הקינוי המים בודקים אותה).

46) שם פ"ג הי"ח.

47) להעיר גם ממ"ש הרמב"ם (הל' סוטה פ"ג הכ"ג) גבי „באו עידי טומאה אחר ששתת ה"ז תצא כו' ואפי' לא אירע לה דבר כו' מפני שאין המים בודקין אלא מי שאין לה עדים כו' (ומוסיף — על הש"ס שם ו, א) ועוד שמא בעלה אינו מנוקה מעון ולפיכך לא בדקו המים את אשתו". — וכבר האריך בזה במשנה למלך הנ"ל ועוד. ואכ"מ.

48) אף שאין כופין אותו לגרש (נסמן לעיל הערה 12). וראה יבמות סג, ב. גיטין בסופה. רמב"ם הל' גירושין פי"ב הכ"ב.

49) ע"ד מ"ש בשטמ"ק שם, ד"כיון שיכול לגרשה מוטב שיגרשנה ממה שיקנא לה ותהי' עמו בקטטה וגם שמא תזנה תחתיו בסתר" (וע"פ המבואר בפנים שר"י ור"ע איירי בקינוי לאשה כשרה כו', אין צריך לדחוק כמ"ש בשטמ"ק שם שלר"י שרשות לקנאות איירי ש„אינו רוצה לגרש מחמת שיש לו בנים ממנה או שכתובתה מרובה").

50) שם ב, א ד"ה בקלקולה.

51) ראה גם פני משה (שצויין לעיל הערה 11).

52) פרשתנו ה, כז.

53) לשון הרמב"ם בפיה"מ (הובא לעיל סעיף א).

54) ה, יב-יד.

לערנט אַז „סוטה אחר נזיר״[55], ווייל התחלת מס׳ סוטה האָט ניט קיין שייכות צו מס׳ גיטין. ב) „שכל הרואה סוטה בקלקולה כו׳״ איז ער מפרש[50] „בניוולה ובבשתה״. ג) דער איסור לקנאות איז ווייל „מביא עצמו לידי תגר ואת אשתו לידי ניווול ואפילו היא טהורה״[39].

ח. ע״פ שיטת הרמב״ם — אַז די התחלת המס׳ רעדט וועגן סוטה החוטאת — וועט מען אויך פאַרשטיין די שייכות פון התחלת המס׳ צו איר סיום: „לא תיתני יראת חטא דאיכא אנא״:

דער מיטל צו „מסיים״ זיין (מס׳) סוטה — עס זאָל ניט זיין סוטה החוטאת, מען זאָל ניט דאַרפן מקיים זיין בפועל הלכות סוטה — איז דורך דעם וואָס „לא תיתני יראת חטא דאיכא אנא״: בשעת אַ איד לערנט (מס׳ סוטה) און איז מסיים וחותם „לא תיתני יראת חטא דאיכא אנא״ — ער קומט צו צו דער דרגא פון יראת חטא — וועלט בטל די מציאות ואפשריות פון חטא[56] וסוטה.

ט. ויש לבאר די שייכות הנ״ל אויך לשיטת רש״י, אַז דער קינוי שבהתחלת המס׳ איז (אויך) צו אַן אשה כשרה כו׳ (ועד״ז די סתירה והשקאה כו׳ וואָס שטייט דערנאָך אין משנה, איז ניט מודגש אַז עס רעדט זיך וועגן אַ סוטה החוטאת, נאָר „אפילו היא טהורה״[57]) —

לויט דעם פירוש הידוע[58] אין „יראת חטא״, אַז מ׳האָט מורא (ניט פאַרן עונש — יראת העונש — וואָס דער חטא ברענגט, נאָר) פאַר דעם חטא גופא, די עצם זאָך צו טאָן עפעס וואָס איז היפך רצון השם — וואָס דער ענין איז מודגש במיוחד ביי אַ סוטה וואָס איז טהורה:

אַלע עבירות האָבן אַן עונש[59], ובמילא איז ביי זיי אַלע שייך יראה פון דעם חטא אַליין און יראת העונש —

מיט׳ן אויסנאָם פון אַן אשה וואָס איז טהורה, און ביי איר איז געווען סתירה והשקאה כו׳, איז ניט נאָר וואָס איר קומט ניט קיין עונש, נאָר אדרבה, זי באַקומט אַ שכר גדול — „ונקתה ונזרעה זרע״[60], ווי חז״ל[61] זאָגן „היתה יולדת בצער יולדת בריוח . . נקבות יולדת זכרים וכו׳״;

פונדעסטוועגן דאַרף זי ברענגען אַ מנחה אַלס כפרה[62], ווייל די עצם זאָך וואָס ביי איר איז געווען סתירה — אפילו ווען דאָס איז ניט אין אַן אופן האסור (לולא דעם קינוי הבעל)[63] — איז ניט קיין הנהגה הראוי׳[64].

---

55) לשון רש״י שם ד״ה מכדי.

56) להעיר ממחז״ל בריש המס׳ (ג, א) „אין אדם עובר עבירה . . שנאמר . . כי תשטה כו׳.

57) כלשון רש״י ד״ה אסור הנ״ל.

58) תוי״ט בסוף המס׳. וראה לקו״ת קרח נב, ד. מטות פב, א. ובכ״מ.

59) להעיר מתניא ספכ״ד בהגהה.

60) פרשתנו ה, כח.

61) סוטה כו, א. וש״נ. ירושלמי שם פ״ג ה״ד. תוספתא שם פ״ב, ד. ספרי ורש״י פרשתנו ע״פ. וכן הוא להלכה — רמב״ם הל׳ סוטה פ״ג הכ״ב — דלא כמ״ד (תוספתא שם. ספרי שם, לא. ירושלמי שם ה״ה) שגם טהורה יש לה פורענויות.

62) ראה תוד״ה כל ותוד״ה הקומץ — סוטה כג, א. וראה כריתות (כד, א) הפלוגתא אם היא כפרה או לברר עון (וראה תוד״ה כשבעלה סוטה כב, סע״ב). וי״ל דגם למ״ד לברר עון הוא רק לגבי חלק הבעל שבמנחה (ראה תוס׳ שהובאו בתחילת ההערה) שלגבי׳ צריך לברר עון: משא״כ לגבי האשה (שיודעת אם חטאה) היא כפרה לחוד. ואכ״מ.

63) כגון עם אבי׳, או כשבעלה בעיר — ראה צפע״נ הל׳ סוטה פ״א ה״ז, השלמה שם, ועוד.

64) ראה רמב״ם הל׳ אישות פכ״ד הכ״ד: שאין לך דבר יותר מכוער מזה. ולהעיר מלשון הירושלמי וספרי שבהערה הבאה: יתקלקלו בשביל שיפקדו.

און ווען ביי איר איז דאָ סתירה, אפילו ווען זי טוט עס מיטן חשבון אַז דורך דעם זאָל זי באַקומען דעם שכר פון „ונזרעה זרע"[65] — איז אַ סימן אַז איר פעלט „יראת חטא".

און דערפאַר איז דער סיום ו„גמר" פון (מס') סוטה — (ווען מען קומט צו) „לא תיתני יראת חטא דאיכא אנא".

(משיחת ערב חג השבועות תשי"ט)

---

65) להעיר ממ"ד (סוטה כו, א. ירוש' שם ה"ד. ספרי שם, כח) א"כ יסתרו כל העקרות ויפקדו. וראה ברכות לא, ב (גבי חנה) וצפע"נ השלמה שם.